

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK

JMÉNEM REPUBLIKY

Krajský soud v Ostravě rozhodl v senátě složeném z předsedy senátu Mgr. Jiřího Gottwalda a soudců JUDr. Zory Šmolkové a JUDr. Daniela Spratka, Ph.D., ve věci

žalobce: **M. E.**

t.č. Věznice Heřmanice, Orlovská 670/35, 713 02 Ostrava

zastoupen Mgr. Ing. Janem Zonkem, advokátem

sídlem Sadová 1585/7, 702 00 Ostrava

proti

žalovanému: **Vězeňská služba České republiky – Věznice Heřmanice**

sídlem Orlovská 670/35, 713 02 Ostrava

o žalobě proti nečinnosti a na ochranu před nezákonným zásahem

takto:

I. Žaloba na určení, že postup žalované je nečinností, a na určení, že v důsledku nečinnosti je nezákonným způsobem zasahováno do práv žalobce, **se odmítá**.

II. Žalovaná je **povinna** rozhodnout o žádosti žalobce o přemístění do Věznice Rapotice, Věznice Mírov, Vazební věznice Ostrava nebo Vazební věznice Olomouc do 30 dnů od právní moci tohoto rozsudku.

III. Žaloba, aby soud zakázal žalované nezákonně zasahovat do práv žalobce nepřidělováním vegetariánské stravy a aby přikázal žalované přidělovat žalobci vegetariánskou stravu, **se odmítá**.

IV. Žádný z účastníků **nemá** právo na náhradu nákladů řízení.

V. Česká republika **nemá** právo na náhradu nákladů řízení.

Odůvodnění:

Žalobní body:

1. Žalobce se žalobou doručenou Krajskému soudu v Ostravě dne 6. 10. 2020 domáhal jednak ochrany před nečinností žalované a před nezákonným zásahem. Dne 7. 7. 2020 požádal o přemístění mezi věznicemi na dobu nikoliv přechodnou z důvodu enormního přetížení postupy správy věznice, které jsou v rozporu se zákonem. Byl vyzván ke konkretizaci věznice, do které chce být přemístěn, čemuž nemohl vyhovět, neboť o ostatních věznicích a postupech v nich nemá informace, nemá ani informace o volné kapacitě. Následně rozšířil odůvodnění své žádosti požadavkem na vegetariánskou stravu. Byl opětovně vyzván ke konkretizaci věznice, kam chce být přemístěn, na výběr dostal věznice Olomouc, Mírov, Rapotice. Neodpověděl, protože nemá povinnost konkretizace věznice a navíc nemá potřebné informace ani informace o obsazenosti věznic. Vzhledem k tomu, že dosud přemístěn nebyl, má za to, že žalovaná je nečinná.
2. Dne 30. 9. 2020 žalobce upozornil žalovanou na nerespektování jeho žádosti o vegetariánskou stravu. Žalovaná neřešila jeho situaci, nepřemístila jej do jiné věznice a nezajistila mu vegetariánskou stravu, proto žalobce přestal úplně jíst, aby nemusel jíst v rozporu se svým přesvědčením. Nyní je žalobci zajištěna strava pomocí tzv. balíčků, jde však pouze o studenou stravu.
3. Žalobce proto žádá o ochranu před nečinností ve věci žádosti o přemístění, spočívající v určení, že došlo k nečinnosti, v důsledku čehož je nezákonně zasahováno do práv žalobce, a v uložení povinnosti žalované vydat ve stanovené lhůtě příslušná rozhodnutí. Dále žalobce žádá ochranu před nezákonným zásahem spočívajícím v nepřipravování vegetariánské stravy, ač ve věznici byly podmínky pro její přípravu, vyslovením zákazu pokračovat v nezákonném zásahu a příkazu odstranit závadný stav.

Stanovisko žalované:

4. Podle žalované žalobce podal žádost o přemístění na dobu nikoliv přechodnou dne 9. 7. 2020 z důvodu dostupnosti drog ve Věznici Heřmanice, z důvodu zásahu do žalobcových práv a benevolence k tzv. režimu; žádal o přemístění do věznice, kde je výkon trestu odnětí svobody realizován v souladu se zákonem. K výzvě žalované o určení konkrétní věznice, kam má být přemístěn, žalobce neuvedl nic, pouze dne 8. 9. 2020 rozšířil odůvodnění své žádosti tak, že požaduje věznici, kde je dostupná vegetariánská strava. Ačkoliv bylo povinností žalobce uvést konkrétní věznici, kam žádá přemístit, a neučinil tak, žalovaná přesto vytipovala tři věznice, které mohly odpovídat žalobcovým požadavkům, zejména na vegetariánskou stravu, a to věznice Olomouc, Mírov a Rapotice. Žalobce souhlasil se všemi, ale nevybral si žádnou z nich. Žalovaná požádala věznice Mírov a Plzeň o možnost přemístění žalobce, nebylo jí však vyhověno. Žalobce dne 9. 10. 2020 přestal jíst, proto mu žalovaná zajistila balíčky bez masa, které začal jíst 25. 11. 2020. Podle žalované je žaloba nedůvodná, žalovaná není nečinná, žalobce neposkytl potřebnou součinnost, protože neuvedl, kam chce přemístit, což byla jeho povinnost, a vegetariánská strava je zajištěna.
5. U jednání oba účastníci na svých stanoviscích setrvali. Žalobce doplnil, že ohledně vegetariánské stravy podal opakovaně stížnost na celý postup věznice dozorovému státnímu zástupci panu Všeckému, nicméně s negativním výsledkem. Proti tomuto postupu dozorového zástupce žalobce využil stížnost, nicméně nebyl úspěšný, protože dozorový státní zástupce podstatu jeho stížnosti prakticky vypustil; konkrétně dne 21. 1. 2021 mu byla vyřízena stížnost proti postupu dozorového státního zástupce Vrchním státním zastupitelstvím v Olomouci pod sp. zn. VDT 411/2020.

Skutková zjištění:

6. Ze shodných tvrzení účastníků řízení a ze správního spisu krajský soud zjistil, že žalobce požádal dne 9. 7. 2020 o přemístění mezi věznicemi na dobu nikoliv přechodnou z důvodu nedodržování platných zákonných ustanovení a nezabránění šíření omamných látek. Uvedl, že žádá o přeřazení do věznice, ve které je „VTOS realizován v přísném souladu se zákonem“. Dne 21. 7. 2020 sdělila žalovaná žalobci, že do doby, než uvede konkrétní věznici, do které chce být přemístěn, nebude se jeho žádostí o přemístění zabývat. Dne 8. 9. 2022 byl žalobce opětovně marně vyzván k tomu, aby uvedl, do které konkrétní věznice chce být umístěn; žalobce téhož dne svůj výběr upřesnil pouze tím, že má jít o věznici s vegetariánskou stravou. K návrhu žalované na přemístění do věznice Rapotice, Mírov, Vazební věznice Ostrava a Vazební věznice v Olomouci žalobce dne 17. 9. 2020 uvedl: „souhlasím s navrženým výběrem věznic a při výběru se přizpůsobím kapacitním dispozicím“. Na to reagovala žalovaná dne 22. 9. 2020 tak, že žalobce stále konkrétní věznici neurčil.
7. Dne 9. 10. 2020 přistoupil žalobce z důvodu nezajištění vegetariánské stravy k volnému odmítání stravy. Od 25. 11. 2020 žalobce přijímá od žalovaného balíčky s vegetariánskou nedráždivou stravou. Tento stav trvá do vyhlášení rozsudku.
8. Dne 25. 1. 2021 vrchní státní rada, generální inspektor Vězeňské služby ČR, vyřídil žalobcovu stížnost na nevyřízení žádosti o přemístění a nezajištění vegetariánské stravy tak, že stížnost nebyla shledána důvodnou.

9. O žádosti žalobce o přemístění do jiné věznice na dobu nikoliv přechodnou nebylo ke dni vyhlášení rozsudku rozhodnuto.

Žaloba na ochranu před nečinností

10. Krajský soud se nejprve zabýval požadovanou ochranou před nečinností žalované, kterou žalobce spatřoval v nerozhodnutí o jeho žádosti i přemístění.
11. Podle § 79 odst. 1 zákona č. 150/2002 Sb. soudního řádu správního (dále jen „s. ř. s.“), *ten, kdo bezvýsledně vyčerpал prostředky, které procesní předpis platný pro řízení u správního orgánu stanoví k jeho ochraně proti nečinnosti správního orgánu, může se žalobou domáhat, aby soud uložil správnímu orgánu povinnost vydat rozhodnutí ve věci samé nebo osvědčení. To neplatí, spojuje-li zvláštní zákon s nečinností správního orgánu fikci, že bylo vydáno rozhodnutí o určitém obsahu nebo jiný právní důsledek.*
12. Nečinnost ve smyslu soudního řádu správního nastává tehdy, jestliže správní orgán má povinnost vydat rozhodnutí ve věci samé nebo osvědčení, avšak ve stanovené lhůtě tak neučiní. Žaloba neslouží jako ochrana proti jakémukoliv typu pasivity správního orgánu, ale pouze proti typu pasivity spočívajícímu v nevydávání rozhodnutí dle § 65 odst. 1 s. ř. s. (a v nevydání osvědčení, nicméně s ohledem na nyní posuzovanou věc, kdy nevydání osvědčení není předmětem přezkumu, se bude krajský soud zabývat pouze nečinností spočívající v nevydání rozhodnutí).
13. Text § 79 odst. 1 hovoří o "*rozhodnutí ve věci samé*", což je však nutno vykládat společně s legální definicí pojmu rozhodnutí uvedenou v § 65 odst. 1 s. ř. s., kterým se "*rozumí rozhodnutí správního orgánu, kterým se řízení před tímto správním orgánem končí, kterým je autoritativně řešena otázka, která byla předmětem tohoto řízení a které je principiálně přezkoumatelné ve správním soudnictví, tj. rozhodnutí ve smyslu § 65 s. ř. s.*" (rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 27. 3. 2014, č. j. 4 Aps 7/2013-25, bod 17). Rozhodnutím ve věci samé jsou tak i nemeritorní ukončení správního řízení, např. rozhodnutí o zastavení řízení z procesních důvodů (viz rozsudek rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 26. 10. 2005, č. j. 1 Afs 86/2004-54 a rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 10. 10. 2013, č. j. 4 As 72/2013-42). Vyjde-li se tedy z definice v § 65 odst. 1, nečinnostní žalobou se lze domáhat pouze provedení "*úkon[u] správního orgánu, jímž se [žalobci] zakládají, mění, ruší nebo závazně určují jeho práva nebo povinnosti. Jestliže úkon správního orgánu nemůže zasáhnout do práv a povinností žalobce (není rozhodnutím ve smyslu legislativní zkratky § 65 odst. 1 s. ř. s.), není v pravomoci soudu poskytovat ve správním soudnictví ochranu proti správnímu orgánu, který je s provedením takového úkonu v prodlení; nemůže proto rozhodnout o povinnosti správního orgánu úkon provést*" (rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 26. 2. 2004, č. j. 1 Ans 1/2003-50).
14. Přemístění do jiné věznice na dobu nikoliv přechodnou je velmi kuse zmíněno v § 26 odst. 1 zákona č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody (dále jen „zákon o výkonu trestu“), podle kterého *Odsouzený smí k uplatnění svých práv a oprávněných zájmů podávat stížnosti a žádosti orgánům příslušným k jejich vyřízení; stížnost, případně žádost musí být orgánu, jemuž je adresována, neprodleně odeslána. Žádost o přemístění do jiné věznice může odsouzený opakovat nejdříve po uplynutí tří měsíců od vyřízení jeho předchozí žádosti. Ředitel*

věznice určí okruh zaměstnanců Vězeňské služby pověřených přebíráním a odesíláním stížností a žádostí a jejich evidencí; vytvoří takové podmínky pro podávání stížností a žádostí odsouzených, aby bylo vyloučeno, že s nimi budou zacházet jiné než oprávněné osoby (podtržení provedl krajský soud).

15. Dále přemístění upravuje § 10 odstavec 1 vyhlášky č. 345/1999 Sb., takto: *odsouzený se přemístí do jiné věznice na dobu nikoliv přechodnou:*

a) rozhodnutím Generálního ředitelství Vězeňské služby z důvodů hodných zvláštního zřetele v zájmu zabezpečení plnění účelu výkonu trestu nebo zabezpečení plnění úkolů Vězeňské služby anebo z důvodu poskytnutí potřebných zdravotních služeb,

b) po vzájemné dohodě ředitelů věznic stejného základního typu a stupně zabezpečení věznice s ostrahou uplatňujících obdobné programy zacházení s odsouzenými za účelem prohloubení výchovného vlivu výkonu trestu nebo na základě kladného rozhodnutí o žádosti odsouzeného nebo jemu blízkých osob.

16. Z uvedeného vyplývají tři způsoby přemístění odsouzeného, 1. rozhodnutím Generálního ředitelství Vězeňské služby, 2. po vzájemné dohodě ředitelů věznic, 3. po kladném rozhodnutí žádosti odsouzeného/jemu blízkých osob. První dva způsoby jsou přemístěním bez ohledu na žádost odsouzeného, i proti jeho vůli. Způsob upravený pod písmenem b), předpokládá rozhodnutí o žádosti odsouzeného, tedy je oním „*vyřízením žádosti*“, se kterým zákon o výkonu trestu spojuje počátek běhu tříměsíční lhůty pro opakované podání žádosti.

17. O umístění odsouzeného do konkrétní věznice je poprvé rozhodováno spolu s nástupem do výkonu trestu odnětí svobody, neboť označení věznice, ve které má odsouzený vykonat trest, je obligatorní náležitostí výzvy zasílané odsouzeným k nástupu výkonu trestu podle § 321 odst. 1 zákona č. 141/1961 Sb., trestního řádu, přičemž věznice se určuje podle přílohy č. 6 kancelářského řádu, obecně je to tzv. spádová věznice, která je nejbližší místu pobytu odsouzeného.

18. Z výše uvedeného je zřejmé, že rozhodnutí o žádosti o přemístění je rozhodnutím jak ve formálním smyslu, protože je za rozhodnutí označeno vyhláškou č. 345/1999 Sb., tak i rozhodnutím v materiálním slova smyslu, neboť se jím závazně rozhoduje o právu odsouzeného požádat o přemístění do jiné věznice, než do které byl původně umístěn, a současně je jím závazně určena povinnost setrvat ve věznici původně určené, a dále se rozhodnutím vyčerpává na stanovenou dobu možnost podat žádost novou. Jde tedy o úkon, který zasahuje do práv a povinností žalobce a lze jej tak podřadit pod § 65 odst. 1 s. ř. s.

19. K rozhodnutí o žádosti není stanovena žádná lhůta, nicméně tato samotná skutečnost brání tomu, aby stav, kdy o žádosti o přemístění není rozhodnuto, mohl být nečinností. Není – li stanovena lhůta, je správní orgán povinen vydat rozhodnutí v přiměřené lhůtě. To vychází z ústavního principu právního státu (čl. 1 odst. 1 Ústavy) konkretizovaného v obecné zásadě rychlosti řízení uvedené v § 6 zák. č. 500/2004 Sb., správního řádu, zásady, která ovládá jakoukoliv činnost veřejné správy, i když zvláštní zákon stanoví, že se správní řád nepoužije (§ 177 odst. 1 správního řádu), což je daný případ, když podle § 76 odst. 1 zákona o výkonu trestu se na řízení podle něj nevztahuje správní řád.

20. Počátek této přiměřené lhůty počíná podáním perfektní žádosti. Podle žalované byl žalobce povinen určit věznici, do které požaduje své přemístění. Sporné je, nakolik musí být určení věznice konkrétní.
21. Krajský soud nesouhlasí s názorem žalované, že žalobce je povinen určit jej jednu konkrétní věznici, do které žádá přemístit, neboť pro takový výklad není žádný zákonný podklad a nevplývá ani z vnitřního řádu věznice, kterého se žalovaná dovolává, a který stanoví pouze povinnou písemnou formu žádosti, uvedení veškerých důvodů a důležitých okolností; pouze neuvedení důvody přemístění a jiných důležitých důvodů vede k vrácení žádosti žadateli. Nelze však ani přesvědčit žalobci, který za dostatečně konkrétní považoval určení věznice, kde je výkon trestu odnětí svobody vykonáván „*v přísném souladu se zákonem*“ a kde je podávána vegetariánské strava, neboť jde o natolik obecné určení, znemožňující konkrétní věznici určit. Pokud však žalobce výslovně souhlasil s navrženými určitými věznicemi (Rapotice, Mírov, Vazební věznice Ostrava a Vazební věznice v Olomouci), splňujících požadavek vegetariánské stravy, s tím, že se „*přizpůsobí kapacitním požadavkům*“, jde o zcela konkrétní, jasné a dostatečné určení věznice, kam žalobce požaduje přemístit. Žádost žalobce tím stala perfektní a žalovaná byla povinna o ní v přiměřené lhůtě rozhodnout. Nestalo se tak, ačkoliv již uběhlo více než sedm měsíců (počínaje prohlášením žalobce o akceptaci všech nabízených věznic dne 17. 9. 2020). Takovou dobu nelze považovat za přiměřenou.
22. Poslední podmínkou pro posouzení žaloby, vyplývající z § 79 odst. 1 s. ř. s. je vyčerpání prostředků, které procesní předpis platný pro řízení u správního orgánu stanoví k jeho ochraně proti nečinnosti správního orgánu. Vzhledem k vyloučení správního řádu na postup žalované při rozhodování o přemístění a absenci speciální úpravy proti nečinnosti neměl žalobce k dispozici žádné prostředky k ochraně před nečinností.
23. Krajský soud proto v souladu s § 81 odst. 2 s. ř. s. žalované uložil o žádosti žalobce rozhodnout, jak je uvedeno ve výroku II. tohoto rozsudku, ve třicetidenní lhůtě, kterou soud považuje za přiměřenou rozsahu posuzování žalobcovy žádosti.
24. Ve zbývajícím žalobu na ochranu před nečinností krajský soud odmítl jako nepřipustnou podle § 46 odst. 1 písm. d) s. ř. s., neboť deklaratorní výrok k nečinnosti soudní řád správní nepřipouští.

Žaloba na ochranu před nezákonným zásahem

25. Podle § 82 s. ř. s., *každý, kdo tvrdí, že byl přímo zkrácen na svých právech nezákonným zásahem, pokynem nebo donucením (dále jen "zásah") správního orgánu, který není rozhodnutím, a byl zaměřen přímo proti němu nebo v jeho důsledku bylo proti němu přímo zasaženo, může se žalobou u soudu domáhat ochrany proti němu nebo určení toho, že zásah byl nezákonný.*

26. Žalobce žádá ochranu před nezákonným zásahem spočívajícím v nepřipravování vegetariánské stravy, ač ve věznici byly podmínky pro její přípravu, vyslovením zákazu pokračovat v nezákonném zásahu a příkazu „*odstranit závadný stav*“.
27. Jak dovodil Nejvyšší správní soudu v rozsudku ze dne 24. 3. 2021, č. j. 10 As 350/2020-36, „*podání odsouzeného žádající příslušné státní zastupitelství o dozor (§ 16a ods 9t. 5 zákona č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství) a žádost o přezkoumání způsobu vyřízení tohoto podání u nejbližšího vyššího státního zastupitelství (§ 16a odst. 7 téhož zákona) představují právní prostředky ochrany nebo nápravy, které je nutno vyčerpat před podáním žaloby na ochranu před nezákonným zásahem, pokynem nebo donucením správního orgánu ve smyslu § 85 s. ř. s.*“ (podtržení provedl krajský soud).
28. Jak uvedl sám žalobce, o ochranu před neposkytováním vegetariánské stravy sice požádal dozorového státního zástupce, žalobu však podal před vyřízením této žádosti, když o ní bylo rozhodnuto až 25. 1. 2021. Vzhledem k tomu, že tyto prostředky ochrany byl žalobce povinen vyčerpat před podáním žaloby, byla žaloba dne 6. 10. 2020 byla podána předčasně a krajský soud ji proto odmítl podle § 46 odst. 1 písm. b) s. ř. s. Za této situace se otázkou, zda neposkytování vegetariánské stravy bylo či nebylo nezákonným zásahem, nezabýval pro nadbytečnost.
29. Žalobce v podání, doručeném u ústním jednání, vznesl celou řadu důkazních návrhů, které však měly prokázat skutečnosti, s předmětem řízení nesouvisející, neboť patří do jiného řízení, jak sám žalobce potvrdil. Z tohoto důvodu se soud těmito návrhy nezabýval.

Náhrada nákladů řízení

30. Výrok o náhradě nákladů řízení mezi účastníky vyplývá z poměru úspěchu a neúspěchu žalobce a žalovaného ve sporu, kde žalobce byl úspěšný pouze v třetině svých uplatněných nároků (§ 60 odst. 1 a 3 s. ř. s.), a nevzniklo mu tak právo na náhradu nákladů řízení; žalovanému žádné náklady řízení nad rámec jeho úřední činnosti nevznikly. Ve vztahu k nákladům státu bylo rozhodnuto za situace, kdy žalobce byl osvobozen od soudních poplatků, postupem podle § 60 odst. 4 s. ř. s. O odměně ustanoveného zástupce žalobce bude rozhodnuto samostatným usnesením.

Poučení:

Proti tomuto rozsudku lze podat kasační stížnost ve lhůtě dvou týdnů od jeho doručení k Nejvyššímu správnímu soudu.

Ostrava 28. dubna 2021

Mgr. Jiří Gottwald
předseda senátu